

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ АДІВНИЦТВА

Кафедра економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Гарант освітньої програми

« 31 » 08 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА

Освітньо - науковий рівень: третій (доктор філософії)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Освітня програма: Економіка

Факультет : економіки і підприємництва

Умань — 2021 рік

Робоча програма з дисципліни „Екологічна економіка” для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 Економіка освітньої-наукової програми «Економіка».
Умань: Уманський НУС, 2021. 20 с.

Розробник: д.е.н., доцент кафедри економіки Бурляй А.П.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економіки

Протокол від „5” 08 2021 року № 15

Завідувач кафедри економіки

 (Мудрак Р.П.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

„05” 08 2021 року

Схвалено методичною комісією факультету економіки і підприємництва за спеціальністю 051 економіка

Протокол від “31” серпня 2021 року № 1

Голова (Л.В. Смолій)
(підпис)

«31» 08 2021 року № 1

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>05 Соціальні і поведінкові науки</u> (шифр і назва)	Обов'язкова
Модулів – 1	Спеціальність: 051 Економіка	Рік підготовки: 2-й
Змістових модулів – 2		Семестр 3-й
Загальна кількість годин – 120		Лекції 16 год.
		Семінарські 28 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,9 самостійної роботи студента – 5,1	Освітній рівень: третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти Освітня програма: «Економіка»	Індивідуальні заняття -
		Самостійна робота 76 год.
		Вид контролю: екзамен

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Екологічна економіка» належить до обов'язкових дисциплін, вивчення яких передбачено освітньо-професійною програмою підготовки фахівців третього рівня вищої освіти.

Мета науки “Екологічна економіка” полягає у формуванні у студентів екологічно обґрунтованих пріоритетів соціально-економічного розвитку суспільства та пошук найбільш ефективних шляхів досягнення поставлених цілей. Набуття практичних навичок з організації системи екологоорієнтованого виробництва та споживання продукції, формування принципово нових напрямів трансформації економіки на підставі постійного реформування відтворення інноваційних процесів виробництва.

Завдання дисципліни полягає у:

- формуванні у студента розуміння тісного взаємозв'язку між економічними і екологічними проблемами;
- вивченні основних засад екологічної політики;
- поглибленні системи знань здобувачів вищої освіти про економічний механізм раціонального природокористування та основні еколого-економічні інструменти;
- вмінні визначати ефективність природоохоронних заходів;
- оволодіння системою знань з екологізації економіки.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі освітньо-професійної програми. Міждисциплінарні зв'язки дисципліни зумовлені фундаментальним значенням для процесу функціонування економічної системи та її формуванням у студентів певних компетенцій в цьому питанні. Вивчення дисципліни базується на вивченні ряду наук «Теорії економічного розвитку» та «Актуальні проблеми глобальної економіки» і використовується при вивченні дисципліни «Інноваційна аграрна економіка».

Компетентності:

ФК 7. Здатність до визначення існуючих взаємозв'язків між вимогами соціально-економічного розвитку і станом навколишнього середовища, включення екологоекономічних оцінок в систему економічних розрахунків.

ФК 8. Здатність планувати і розробляти проекти у сфері екологічної економіки, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.

Програмні результати навчання:

ПРН12. Визначати існуючі взаємозв'язки між вимогами соціально-економічного розвитку і станом навколишнього середовища, володіти здатністю включати еколого-економічні оцінки в систему економічних розрахунків.

ПРН13. Планувати і розробляти проекти у сфері екологічної економіки, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення

3. НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «Екологічна економіка»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Тема 1.

Економічна система і довкілля: принципи взаємодії суспільства та природного середовища

Значення і роль екологічної економіки в умовах сучасного ринку і загострення екологічних проблем.

Основні закони та принципи екології, найважливіші для раціонального природокористування.

Взаємозв'язок економічних і екологічних проблем.

Економічні моделі та оточуюче природне середовище.

Концепція сталого економічного розвитку: сутність, цілі, принципи та завдання сталого розвитку.

Вимірювання внутрішнього валового продукту та довкілля. Концепції світового розвитку з урахуванням екологічних обмежень.

Екологічна політика: сутність і рівні. Принципи національної екологічної політики.

Тема 2.

Природні умови та ресурси як фактор економічного розвитку.

Економічна оцінка природних ресурсів.

Сутність та класифікація природних ресурсів. Природні ресурси – важливий фактор в розвитку суспільного виробництва. Відтворювальні та не відтворювальні природні ресурси. Поняття потенційних та реальних природних ресурсів. Необхідні та відносно байдужі природні ресурси.

Методологічні основи та основні підходи до економічної оцінки природних ресурсів. Предмет та об'єкт оцінки. Вимоги до системи економічних оцінок природних ресурсів. Класифікація підходів до оцінки природних ресурсів. Рентна оцінка ресурсу. Способи грошової оцінки землі.

Показники економічної оцінки природних ресурсів.

Базові показники для екологічної оцінки природних факторів.

Тема 3.

Економічний механізм раціонального природокористування.

Еколого-економічні інструменти.

Економічний механізм та еколого-економічні інструменти. Сутність економічного механізму та основні його компоненти. Економічні інструменти як засоби зміни фінансового стану економічних суб'єктів (ціни за ресурси, економічні вигоди, перерозподільні платежі). Ринкові механізми регулювання природокористування. Принципи формування і механізми дії еколого-економічних інструментів. Основні складові еколого-економічних інструментів – адміністративний перерозподіл коштів, фінансові трансфери, сприяння ринку

тощо. Природа впливу на економічні інтереси суб'єкта. Ставки еколого-економічних інструментів.

Форми еколого-економічних інструментів. Особливості різних еколого-економічних інструментів та можливі сфери їх застосування. Ефективність економічного механізму екологічного регулювання.

Класифікація інструментів екологізації економіки: інструменти прямого впливу, економічні інструменти, інструменти обов'язкового інформування, добровільного інформування, добровільні угоди за екологічними позиціями, інструменти екологічного захисту споживача, нетрадиційні інституційні домовленості, нетрадиційні форми співробітництва.

Екологічне страхування. Сутність екологічного страхування. Закон України "Про страхування". Суб'єкти та об'єкти страхування. Збитки в екологічному страхуванні. Методологія екологічного страхування. Стратегічні напрями вирішення проблеми запровадження екологічного страхування.

Ліцензування природоохоронної діяльності та екологічна експертиза. Поняття ліцензії. Закон України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності". Зміст ліцензії. Основні види ліцензування та їх правова основа. Суб'єкти та об'єкти ліцензування. Зміст та цілі екологічної експертизи. Право на здійснення екологічної експертизи. Державна екологічна експертиза.

Тема 4.

Еколого-економічна ефективність природоохоронних заходів

Економічна оцінка впливу людства на природу. Сутність економічної оцінки та її об'єкти. Складові екологічних витрат. Реципієнти забруднення навколишнього та природного середовища. Економічна оцінка екологічних витрат. Модифікації економічних оцінок.

Методика визначення збитків. Економічний збиток від порушення природного середовища. Механізм формування економічного збитку. Сутність еколого-економічного збитку. Наслідки економічних збитків. Складові економічного збитку. Поняття продуктивних та не продуктивних витрат.

Методика визначення еколого-економічних збитків. Методи оцінки, структура та динаміка екологічних витрат. Погалузеві показники екологоемності виробництва та шляхи її зменшення.

Економічне стимулювання раціонального природокористування. Функції плати за забруднення. Вартість екологічної та неекологічної продукції.

Аналіз економічної ефективності природоохоронних заходів. Сутність природоохоронних заходів. Поняття ефекту та ефективності природоохоронних заходів. Основні етапи аналізу економічної ефективності природоохоронних заходів. Мета природоохоронних заходів.

Показники еколого-економічної ефективності природоохоронних заходів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 . ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

Тема 5.

Концепція платного природокористування в Україні

Основи платного природокористування в Україні. Еволюція платного природокористування. Система екологічних платежів. Система платежів за землю в Україні. Система зборів за використання надр, водних, лісових ресурсів в Україні. Система плати за використання рослинного та тваринного світу в Україні. Принципи формування плати за використання радіочастотних ресурсів України.

Система накопичення та витрати фінансових коштів. Збори за використання природних ресурсів. Ліцензії на використання ресурсів. Нормативи використання ресурсів. Порядок збору платежів. Ставки платежів. Система розподілення коштів.

Платежі за порушення природного середовища. Система зборів за: забруднення атмосфери та води; розміщення твердих відходів; шкоду заподіяну рослинам та тваринам, природно-заповідному фонду; аварійне забруднення довкілля.

Штрафні санкції за нераціональне використання природних ресурсів та забруднення довкілля. Створення ринку природних ресурсів.

Екологічні програми вдосконалення ціноутворення на ринку природних ресурсів. Механізм продажу прав на забруднення. Екологічна ліцензія. Торгівля квотами на забруднення. Система “застава-повернення”. Формування цільових екологічних програм.

Функціонування ринку землі в Україні та світі.

Тема 6.

Поняття та оцінка рівня екологізації

Поняття екологізації. Відмінність екологізації від природоохоронних заходів.

Показники для визначення рівня екологізації: економічні показники, енергетичні показники, земельні показники (footprint), показники порівняння, наявність чи відсутність екологічно “гарячих” місць.

Оцінки рівня екологізації. Інтегральний екодеструктивний вплив виробництва і споживання продукції: підходи та критерії.

Використання енергетичних показників, екологічного навантаження на територію для оцінки інтегрального екологічного впливу.

Порівняльні показники оцінки інтегрального екологічного впливу. Метод оцінки інтегрального екологічного впливу за наявністю або відсутністю вузлів екологічної деструкції в циклі виробництва-споживання продукції.

Показники екологічної досконалості продукції: матеріалоемність, енергоемність продукції, енергетична ефективність виробництва продукції, частка вихідних матеріалів, які вироблені з поновлюваних ресурсів, з місцевих матеріалів, кількісна частка вихідних матеріалів, що належать до токсичних, небезпечних, вибухонебезпечних, вогненебезпечних речовин, наявність у продукції чи сировині речовин, що можуть спричинити глобальні екологічні проблеми, наявність процесів забруднення середовища, екодеструкції ландшафтів, шкідливого впливу на організм людини на стадії виробництва продукції, наявність процесів, що негативно впливають на біологічні об’єкти на стадії виробництва продукції, вміст шкідливих речовин, факторів небезпеки для біологічних об’єктів у продукції, економічність продукції та рівень її шкідливого

впливу на організм людини, використання у виробничих процесах тварин для тестування, рівень екоконструктивності (конструктивна придатність до продовження терміну служби продукції, її повторного використання, рециркуляції, безпечного упакування, захоронення відходів).

Тема 7.

Механізми екологізації економіки.

Екологізація економіки країни. Відтворювальний механізм екологізації, його складові.

Відтворення екологічного попиту та екологічно орієнтованої виробничої основи. Екологізація попиту, його стадії. Взаємозв'язок між екологічними потребами і попитом.

Екологічні товари. Екологічне підприємництво. Екологізація виробництва.

Еволюція стадій екологізації виробництва: розвиток екологічного обладнання, екологічно обумовлене вдосконалення технологій, підвищення ефективності складових життєвого циклу виробів і послуг, виробництво товарів, що обслуговують принципово новий екологічно зберігаючий стиль життя.

Етапи екологізації виробництва: екологізація очисних споруд, маловідходних технологій, тотальної ефективності, екологізації стилю життя. Найбільш перспективні напрями виробництва екологічних товарів та послуг в Україні.

Екологізація людей і відтворення мотивів екологізації. Основні напрями формування екологічної орієнтації персоналу. Основні види мотиваційних інструментів екологізації економіки.

Тема 8.

Управління процесами екологізації.

Схема механізму реалізації завдань екологізації ("квадрат" управління екологізацією), його складові: мета і завдання екологізації, об'єкти екологізації, суб'єкти екологізації.

Принципи екологізації. Інструменти прямої та непрямой мотивації екологізації.

Схема концептуальних напрямів формування завдань екологізації: зменшення потреби в продукті, зміни в продукті для підвищення рівня його екологічності, зміни у використанні продукту для підвищення екологічності процесів споживання й утилізації відходів споживання.

Управлінські стратегії впливу на суб'єкти екологізації: вплив на пропозицію; вплив на попит; вплив на взаємозв'язок між виробниками і споживачами. Практичні процедури управління екологізацією економіки та її підрозділів.

Процедура ОВНС: оцінки впливу на навколишнє середовище. Екологічний аудит. Аналіз життєвого циклу продукції. Система міжнародних стандартів екологічного менеджменту ISO 14000.

**4.СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА”**

Змістовий модуль	Всього	в тому числі			СРС
		лекції	практичні заняття	індивідуальні заняття	
Змістовий модуль 1. ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ					
1 . Економічна система і довкілля: принципи взаємодії суспільства та природного середовища	15	2	2		11
2. Природні умови та ресурси як фактор економічного розвитку. Економічна оцінка природних ресурсів	15	2	4		9
3. Економічний механізм раціонального природокористування. Еколого-економічні інструменти	15	2	4		9
4. Еколого-економічна ефективність природоохоронних заходів	15	2	4		9
Всього	60	8	14		38
Форма модульного контролю - тестування					
Змістовий модуль 2 . ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ					
5. Концепція платного природокористування в Україні	15	2	4		9
6. Поняття та оцінка рівня екологізації	15	2	4		9
7. Механізми екологізації економіки.	15	2	4		9
8. Управління процесами екологізації.	15	2	2		11
Всього	60	8	14		38
Форма модульного контролю – тестування					
Всього за семестр	120	16	28		76
Форма підсумкового контролю - екзамен					

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ “ ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА”

На практичних заняттях під керівництвом викладача провадиться розгляд студентами окремих попередньо визначених тем.

На кожному практичному занятті викладач оцінює рівень знання студентом даної теми, виступи, підготовлені студентами, активність студентів у дискусії та тренінгах, вміння формулювати певні висновки та відстоювати їх тощо.

Підсумкові оцінки студентів за кожне практичне заняття вносяться у журнал викладача. Отримані студентом оцінки за практичні заняття враховуються у підсумковій оцінці з даного модуля.

№ з/п	Назва теми	Год.
1	Економічна система і довкілля: принципи взаємодії суспільства та природного середовища	2
2	Природні умови та ресурси як фактор економічного розвитку. Економічна оцінка природних ресурсів	4
3	Економічний механізм раціонального природокористування. Еколого-економічні інструменти	4
4	Еколого-економічна ефективність природоохоронних заходів	4
5	Концепція платного природокористування в Україні	4
6	Поняття та оцінка рівня екологізації	4
7	Механізми екологізації економіки.	4
8	Управління процесами екологізації.	2
Всього годин		14

6. САМОСТІЙНА РОБОТА З ДИСЦИПЛІНИ “ ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА”

У відповідності до плану значна частина навчального часу відводиться на самостійну роботу студентів, яка контролюється як у аудиторний так і позааудиторний час.

№ з/п	Назва теми	Год.
1	<p>Економічна система і довкілля: принципи взаємодії суспільства та природного середовища.</p> <p><i>Основні закони та принципи екології, найважливіші для раціонального природокористування.</i></p> <p><i>Екологічна політика: сутність і рівні. Принципи національної екологічної політики.</i></p>	11
2	<p>Природні умови та ресурси як фактор економічного розвитку. Економічна оцінка природних ресурсів.</p> <p><i>Вимоги до системи економічних оцінок природних ресурсів. Класифікація підходів до оцінки природних ресурсів.</i></p> <p><i>Базові показники для екологічної оцінки природних факторів.</i></p>	9
3	<p>Економічний механізм раціонального природокористування. Еколого-економічні інструменти.</p> <p><i>Екологічне страхування. Сутність екологічного страхування. Закон України “Про страхування”.</i></p> <p><i>Ліцензування природоохоронної діяльності та екологічна експертиза. Поняття ліцензії. Закон України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності”.</i></p>	9
4	<p>Еколого-економічна ефективність природоохоронних заходів.</p> <p><i>Економічне стимулювання раціонального природокористування. Функції плати за забруднення. Вартість екологічної та неекологічної продукції.</i></p>	9
5	<p>Концепція платного природокористування в Україні.</p> <p><i>Екологічні програми вдосконалення ціноутворення на ринку природних ресурсів. Механізм продажу прав на забруднення. Екологічна ліцензія. Торгівля квотами на забруднення. Система “застава-повернення”.</i></p> <p><i>Формування цільових екологічних програм.</i></p> <p><i>Функціонування ринку землі в Україні та світі.</i></p>	9

6	<p>Поняття та оцінка рівня екологізації.</p> <p><i>Порівняльні показники оцінки інтегрального екологічного впливу. Метод оцінки інтегрального екологічного впливу за наявністю або відсутністю вузлів екологічної деструкції в циклі виробництва-споживання продукції.</i></p> <p><i>Показники екологічної досконалості продукції.</i></p>	9
7	<p>Механізми екологізації економіки.</p> <p><i>Екологізація людей і відтворення мотивів екологізації. Основні напрями формування екологічної орієнтації персоналу. Основні види мотиваційних інструментів екологізації економіки.</i></p>	9
8	<p>Управління процесами екологізації.</p> <p><i>Управлінські стратегії впливу на суб'єкти екологізації: вплив на пропозицію; вплив на попит; вплив на взаємозв'язок між виробниками і споживачами. Практичні процедури управління екологізацією економіки та її підрозділів.</i></p>	11
Всього годин		76

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Теоретичні, розрахункові і практичні положення дисципліни вивчаються студентами в процесі роботи над лекційним курсом, участі у практичних заняттях, при виконанні контрольної роботи, самостійній роботі з навчальною і спеціальною літературою.

Лекція є основною формою навчального процесу. Мета лекції – розкрити основні положення теми, досягнення науки, з'ясувати невирішені проблеми, узагальнити досвід роботи, дати рекомендації щодо використання основних висновків за темами на практичних заняттях. Практичне заняття – це колективний науковий пошук певної навчальної проблеми і шляхів її ефективного розв'язання. Учасники заняття аналізують проблему, виявляють причинно-наслідкові зв'язки, висувають шляхи її оптимального вирішення, відповідають на запитання і дискутують. Самостійна робота студентів полягає у вивченні та опрацюванні наукової, навчально-методичної літератури, законодавчих і нормативних актів, виконанні навчальних завдань.

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, кейс-метод, ділові ігри, презентації.

Проблемні лекції – при читанні лекції студентам даються проблемні питання для самостійного розміркування, на які вони можуть відповісти в

процесі лекції. Система питань у ході лекції відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Робота в малих групах – використовуються з метою активізації роботи студентів при проведенні семінарських і практичних занять. Це так звані групи психологічного комфорту, де кожен учасник відіграє особливу роль і певними своїми якостями доповнює інших. Використання цієї технології дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкуванні.

Семінари-дискусії (круглий стіл) – передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Кейс-метод (метод аналізу конкретних ситуацій) – дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Ділові ігри – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

Дистанційні технології навчання є однією з форм індивідуалізації освітнього процесу, що ґрунтується на принципах відкритого навчання з широким використанням комп'ютерних навчальних програм різного призначення та створює інформаційне освітнє середовище для передачі веб-ресурсів навчальних дисциплін і взаємодії між учасниками. Дистанційне навчання в Уманському НУС здійснюється відповідно до положення «Про організацію поточного, семестрового контролю та проведення атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій в Уманському національному університеті садівництва». Для забезпечення освітнього процесу з тинвикористанням технологій дистанційного навчання в УНУС і використовується система управління навчанням Moodle. Матеріали курсу «Екологічна економіка» розміщені на платформі Moodle URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1342>. В разі запровадження карантинних обмежень проводяться відеоконференції в форматі лекцій або семінарів. Зв'язок студентів з викладачем забезпечують різноманітні сучасні платформи, такі як: Zoom, Google Meet, Moodle.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Для забезпечення оцінювання студентів проводиться поточний (модульний) та підсумковий (екзамен) контроль.

Модульний контроль передбачає перевірку стану засвоєння визначеної системи елементів знань та вмінь студентів з того чи іншого модулю.

При контролі систематичності та активності роботи на семінарських

заняттях оцінюванню в балах підлягають: рівень знань, необхідний для виконання аналітично-розрахункових робіт, що передбачені завданнями для самостійного опрацювання; повнота, якість і вчасність їх виконання та результати захисту; рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на семінарські заняття; результати експрес-контролю тощо.

При виконанні модульних (контрольних) завдань оцінюванню в балах підлягають теоретичні знання і практичні уміння, яких набули студенти після опанування певного модуля.

Модульний контроль проводиться письмово у формі тестів або з використанням платформи MOODLE у формі тестів.

Повторне виконання модульних контрольних робіт та індивідуальних завдань на вищу кількість балів дозволяється, як виняток, з поважних причин за погодженням викладача, який викладає дисципліну, з дозволу декана факультету до початку підсумкового контролю (екзамену).

У разі невиконання певних завдань поточного контролю з об'єктивних причин, студенти мають право, з дозволу викладача, скласти їх до останнього семінарського заняття. Час і порядок складання визначає викладач.

У разі, коли студент не з'явився на проведення модульної контрольної роботи без поважних причин, він отримує нуль балів. Перездача модульного контролю допускається у строки, які встановлюються викладачем.

Знання студента з певного модуля вважаються незадовільними, за умови коли сума балів його поточної успішності та за модульний контроль складають менше 61% від максимально можливої суми за цей модуль. В такому випадку можливе повторне перескладання модуля у терміни встановлені викладачем.

Рейтингова сума балів з навчальної дисципліни після складання модулів та підсумкового контролю виставляється як сума набраних студентом балів протягом семестру та балів набраних студентом на підсумковому контролі.

До підсумкового контролю допускаються студенти, які виконали всі модульні контролі, передбачені для даної навчальної дисципліни і за рейтинговим показником набрали не менш як 35 балів.

Підсумковий контроль забезпечує оцінку результатів навчання студентів на заключному етапі вивчення дисципліни і проводиться відповідно до навчального плану у вигляді екзамену в термін, встановлений графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною робочою програмою навчальної дисципліни. Форма проведення контролю є комбінованою (передбачає усну відповідь на два теоретичних питання і письмово на один комплект тестових завдань). Зміст і структура контрольних завдань, екзаменаційних білетів та критерії оцінювання визначаються рішенням кафедри.

Якщо у підсумку студент отримав за рейтинговим показником оцінку "FX", то він допускається до повторного складання підсумкового контролю з дисципліни. Студент, допущений до повторного складання підсумкового контролю зобов'язаний у терміни, визначені деканатом, передати невиконані (або виконані на низькому рівні) завдання поточно-модульного контролю, виконати модульні контролі і скласти підсумковий контроль. Рейтинговий

показник студента з навчальної дисципліни при цьому визначається за результатами повторного складання підсумкового контролю і не впливає на загальний рейтинг студента.

Шкала оцінювання знань студентів

Введена кредитно-модульна система організації навчального процесу зі 100-бальною шкалою оцінювання знань студентів.

Система поточного і модульного контролю

Поточний контроль:

- активність роботи на практичних заняттях;
- виконання самостійної роботи;
- виконання модульних (контрольних) робіт.

Заохочувальні бали

- виступ з доповіддю на студентській науковій конференції – 1-10 балів;

- участь у студентських олімпіадах та конкурсах – 1-15 балів.

Загальна оцінка з дисципліни складається з суми балів за результатами поточного контролю та екзамену і трансформується у 4-бальну оцінку:

Рейтинговий показник	Оцінка у національній шкалі		Оцінка ECTS
90-100	Зараховано	відмінно	A (відмінно)
82-89		добре	B (добре)
75-81			C (добре)
67-74		задовільно	D (задовільно)
60-66			E (задовільно)
35-59	Незараховано	незадовільно	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34			F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

В основу рейтингового оцінювання знань студента закладена спеціальна 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати студент за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи, підсумкового контролю тощо). Встановлюється, що при вивченні дисципліни до моменту підсумкового контролю (іспиту) студент може набрати максимально 70 балів. На підсумковому контролі (іспит) студент може набрати максимально 30 балів, що в сумі і дає 100 балів.

Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином:

**Розподіл балів, присвоюваних студентам при вивченні дисципліни
«Екологічна економіка»**

Поточний (модульний контроль)										Підсумковий контроль	Сума
Змістовий модуль 1 (35 балів)					Змістовий модуль 2 (35 балів)						
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Модульний контроль (15 балів)	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Модульний контроль (15 балів)	30	100
5	5	5	5			5	5	5			

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методичне забезпечення: опорні конспекти лекцій, нормативні документи, навчально-методичні посібники, підручники, методичні рекомендації для самостійної роботи студентів.

Електронний навчальний курс для дистанційного вивчення навчальної дисципліни «Екологічна економіка» для здобувачів вищої освіти рівня доктор філософії спеціальності 051 Економіка розміщені на платформі Moodle URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1342>.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Біобезпека і біоетика: навчально-методичний посібник. / Н.М.Гордій, Н.В. Рубановська. 2-е вид., випр., Кам'янець-Подільський: ТОВ "Друкарня" Рута", 2020. 210 с.
2. Бойчук Ю. Д., Солошенко Е.М., Бугай О.В. Екологія і охорона навколишнього середовища : навчальний посібник. Суми: Унів. кн., 2016. 316 с.
3. Данилишин Б.М. Економіка природокористування: підручник. К.: Кондор, 2010.-465с.
4. Економіка природокористування: навчальний посібник. Укладачі В.В. Шаравара, О.І.Любинський. Кам'янець-Подільський: ТОВ "Друкарня" Рута", 2020. 252с.
5. Економіка природокористування: практикум / В.В. Шаравара, О.І.Любинський, Д.В. Гулевець. Кам'янець-Подільський, 2019. 84 с.
6. Жарова Л.В., Какутич Є.Ю., Хлобистов Є.В. Екологічне підприємництво та екологізація підприємництва: теорія, організація, управління. За наук. ред. Б.М. Данилишина. Київ-Сімферополь, 2009. 240 с.
7. Коренюк П. І., Федулова С. О. Економіка природокористування. [Навчальний посібник]. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2014. 274 с.
8. Курс лекцій з національної та міжнародної екополітики: Навчальний посібник / М.І. Козак, А.В. Ліщук: ТОВ "Друкарня "Рута", Кам'янець-Подільський. 2017. 136 с.
9. Марова С.Ф. Екологічна економіка: конспект лекцій. Донецьк: ООО «Технопарк», 2012. 130 с.
10. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : підручник / за заг. ред. Л. Г. Мельника, М. К. Шапочки. Суми : Унів. кн., 2016. 759 с.

Допоміжна

1. Alina Burliai, Liudmyla Alioshkina, Diana Naherniuk Ecological management in agriculture of Ukraine as a prerequisite for sustainable development // International Scientific Conference : Towards Productive, Sustainable and Resilient Economic Development New Ideas about Industrial Policy, Modern Technology Impact and Globalization. Slovak University of Agriculture. - Nitra, Slovak Republic on May 16 - 17, 2018.
2. Alina Burliai, Oksana Ryabchenko, Peter Bielik, Oleksandr Burliai. Energy security facets: verification of horticultural wooden waste potential with bioenergy development purpose. Journal of Security and Sustainability Issues. 2018 8(1). ISSN 2029-7017 print/ISSN 2029-7025 online
3. Alina Burliai, Oleksandr Burliai, Yulia Nesterchuk, Alla Revutska. FEATURES OF ORGANIC AGRICULTURAL PRODUCTS FUNCTIONING IN EU AND UKRAINE. *Visegrad Journal on Bioeconomy and Sustainable Development*. vol. 8, 2019, no. 2. pp. 63–68. DOI: 10.2478/vjbsd-2019-0012.

4. Broslavsky L. Ecology and Environment Protection. Laws and Practices: монографія / Broslavsky L. - С. : INFRA, 2014. - 317 p.
5. Burliai A. P. , Burliai O. L., Butsyk R. M., Nepochatenko O. A., Nesterchuk Ya. A. Features of organic production technology. Innovative development of the economy: global trends and national features. – Collective monograph. – Lithuania: Publishing House “Baltija Publishing”, 2018. P.18-33.
6. Burliai A.P., Burliai O. L., Kovalev L., Smertenuk I. METHODOLOGICAL ASPECTS OF DETERMINATION OF ENERGY POTENTIAL OF BIOMASS OF PLANT PRODUCTS. *Modern Scientific Researches*. Issue No12. Part 3. May 2020. Pp.30-35.
7. Burliai Alina, Nesterchuk Yuliia, Nepochatenko Olena, Naherniuk Diana. Ecological Consequences of the Digitization of Agriculture. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 2020, 29 (8 Special Issue), с. 2329-2336
8. Green Trade & Development. Green Markets International [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.green-markets.org/context>
9. Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies. Third Edition. N.-Y. : United Nations publication, 2007.
10. Jacek SKUDLARSKI, Alina BURLIAI, Ruslan MUDRAK, Ihor SMERTENIUK (2021). Trends of Innovative Development of Agricultural Business in the Context of Climate Changes. *Oblik i finansi*, № 2 (92), 136-146. p-ISSN 2307-9878, e-ISSN 2518-1181, www.afj.org.ua. Вернадский В.И. Биосфера / В.И. Вернадский. М., 1967. С. 351.
11. Moreva V.V. Conceptual bases of the sustainable development indicators justification of regions /The Strategic Potential of the State and Territorial Development [collective monograph] / European Institute of Further Education – Donetsk State University .
12. Б у р л я й, А. Б у р л я й, Я. Н е с т е р ч у к Экоинновации как фактор устойчивого развития сельского хозяйства. Актуальные проблемы инновационного развития агропромышленного комплекса Беларуси: материалы X-й Международной научно-практической конф., г. Горки, 18–19 октября 2018 г.: редкол. И. В. Шафранская (гл. ред.) [и др.]. – Ч. 1–Горки: Белорусская государственная сельскохозяйственная академия, 2018. С.40-45
13. Бурляй А. П., Бурляй О. Л., Непочатенко О. А., Нестерчук Я. А., Світовий О. М. Оцінка розвитку органічної системи ведення сільськогосподарського виробництва в Україні. *International Journal Of Innovative Technologies In Eсоonomy. Міжнародний науковий журнал*. 2019. 5(25), P.22–31. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijite/30092019/6666.
14. Бурляй А. П., Бурляй О.Л., Непочатенко О.А. Вплив діяльності сільськогосподарських підприємств на навколишнє природне середовище. *Науковий збірник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. Ужгород, 2018. Випуск 20. С.64-70. ISSN 2413-9971

15. [Бурляй А. П. Кліматичні умови як природний екологічний чинник розвитку сільського господарства](#). Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Умань, 2019. Вип.95. Ч.2: Економічні науки. С. 98-115. DOI: [10.31395/2415-8240-2019-95-2-98-115](https://doi.org/10.31395/2415-8240-2019-95-2-98-115)
16. Бурляй А.П. Особливості екологічного оподаткування в країнах ЄС та Україні. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2019. №3 (65). С.51-59. ISSN 2521-666X. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2019-65-6>.
17. Бурляй А.П. Оцінка впливу еколого-економічних чинників на розвиток сільського господарства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2019. 35. С.7-13. DOI: [10.32999/ksu2307-8030/2019-35-1](https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-35-1).
18. Бурляй А.П., Бурляй О.Л. Зарубіжний досвід екологізації сільського господарства [Електронний ресурс]. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. №2(19). С.476-486.
19. Бурляй А.П., Бурляй О.Л. Інституційні засади розвитку екологічного сільського господарства. [Електронний ресурс]. *Приазовський економічний вісник*. 2018. №6(11). С.31-36. ISSN (Online): 2522-4263.
20. Бурляй А. П., Бурляй О. Л. [Гносеологія поняття «екологізація сільського господарства» в контексті сталого розвитку суспільства](#). *Modern Economics № 13 (2019)*. С.41-48
21. Гуторов О.І., Бурляй А.П. Науково-практичні підходи та напрями формування організаційно-економічного забезпечення екологізації сільського господарства України в умовах сталого розвитку. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія „Економічні науки”*. № 1. 2021. С. 55-69. DOI: [10.31359/2312-3427-2021-1-55](https://doi.org/10.31359/2312-3427-2021-1-55).
22. Екологічна безпека держави: державно-управлінський вимір: монографія / [кол. авт.]. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2016. 243 с.
23. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища // *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*. 2001. №4: Екологічне законодавство України. 41бс.
24. Марова С.Ф., Солоха Д.В., Погребняк Л.О., Беякова О.В., Морева В.В., Турбіна О.І. Інституціональні основи ефективного реформування системи природокористування в умовах реалізації концепції сталого розвитку в Україні. Монографія. – ТОВ «ППНС», 2019. 304 с.
25. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». Режим доступу: https://menr.gov.ua/files/docs/Національна%20доповідь%20ЦСР%20України_липень%202017%20ukr.pdf.
26. Податковий кодекс України, інші нормативні документи сайту Верховної ради України (<http://rada.gov.ua/>)
27. Програма ООН по довкіллю. Глобальна екологічна перспектива (GEO – 3) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unep.org/geo/geo3/russian/overview/index.htm>.

Інформаційні ресурси

Всеукраїнська екологічна ліга – <http://www.ecoleague.net>

Екоклуб «Зелена хвиля» – <http://ecoclub.kiev.ua>

Екологічні новини – <http://greenhome.com.ua>

Еколого-гуманітарне об'єднання «Зелений світ» –
<http://www.greenworld.org.ua>.

Офіційний веб-сайт Державної екологічної Інспекції України. URL:
<http://dei.gov.ua>.

Офіційний веб-сайт Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України». URL: http://ecos.kiev.ua/science/international_relations/.

Офіційний веб-сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України URL: <http://www.menr.gov.ua>.

Офіційний веб-сайт Науково-дослідного інституту сталого розвитку та природокористування. URL: <http://ndisrp.usoz.ua/>.

Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>.

Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL:
<http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.